

บทบาทบรรณารักษ์บริการสารนิเทศต่อการวิจัยของอาจารย์และนักวิจัย
ทางด้านอาหารและโภชนาการ

นางสาวพรธิดา วิเชียรปัญญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

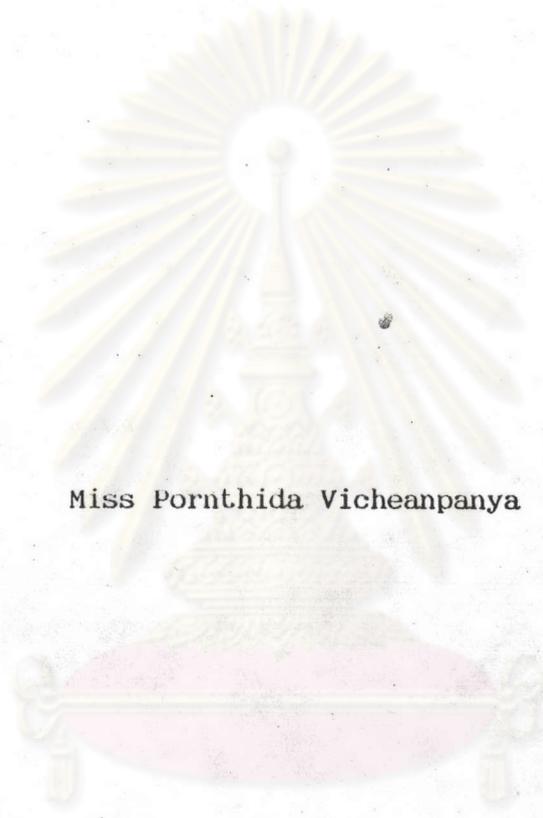
พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-775-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017452 ๑๑๓๑๗๕๗

ROLES OF THE REFERENCE LIBRARIAN ON THE RESEARCH
OF FACULTY AND RESEARCHER IN FOOD AND NUTRITION

Miss Pornthida Vicheanpanya

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Library Science

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-775-2

พิมพ์ที่ฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เรียงแผ่นเดียว

พริธิตา วิเชียรปัญญา : บทบาทบรรณารักษ์บริการสารนิเทศต่อการวิจัยของอาจารย์และ
นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ (ROLES OF THE REFERENCE LIBRARIAN ON
THE RESEARCH OF FACULTY AND RESEARCHER IN FOOD AND NUTRITION)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ประภาวดี สีสันธิ, 195 หน้า. ISBN 974-578-775-2

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่คาดว่าควรปฏิบัติ เพื่อช่วย
เสริมการวิจัยของอาจารย์และนักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ โดยใช้แบบสอบถามสำหรับอาจารย์
และนักวิจัย จำนวน 180 คน ใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับบรรณารักษ์บริการสารนิเทศ จำนวน 20 คน
ได้แบบสอบถามกลับคืนมาร้อยละ 72.22 และได้ผลการสัมภาษณ์ร้อยละ 100

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักวิจัยเห็นว่า บรรณารักษ์บริการสารนิเทศให้บริการเพื่อช่วย
การวิจัยในชั้นวางแผน เตรียมการวิจัย ชั้นคำ เน้นการวิจัย ชั้น เรียบเรียงงานวิจัย ชั้น เผยแพร่ผลการวิจัย
และบริการ เสริมอื่นๆ ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ส่วนบรรณารักษ์บริการสารนิเทศก็ เห็นคล้ายกัน ยกเว้น
ชั้น เรียบเรียงงานวิจัยที่เห็นต่างออกไปคือ เห็นว่าตนให้บริการในระดับปานกลาง ในขณะที่อาจารย์และ
นักวิจัย เห็นว่าให้บริการในระดับน้อย

อาจารย์และนักวิจัยคาดหวังให้บรรณารักษ์บริการสารนิเทศให้บริการสารนิเทศ เพื่อช่วยการวิจัย
สูงกว่าที่ปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนคือ คาดหวังในระดับมากสำหรับบริการในชั้นวางแผน เตรียมการวิจัย และ
บริการอื่นๆที่เสริมการวิจัย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์
สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติ พงษ์จิต วิเชียรปัญญา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

PORNTHIDA VICHEANPANYA : ROLES OF THE REFERENCE LIBRARIAN ON THE RESEARCH OF FACULTY AND RESEARCHER IN FOOD AND NUTRITION. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. PRAPAVADEE SUEBSONTHI, Ph.D., 195 PP. ISBN 974-578-775-2

The objectives of the survey are to study the reference librarian's actual and expected roles for supportive research of faculty and researcher in food and nutrition. The structured questionnaire was distributed to 180 faculty and researcher. Whereas 20 reference librarians were interviewed with the same set of questionnaire. The returning rates of faculty and researcher are 72.22 percent and 100 percent accordingly.

The results showed that the faculty and researcher envisaged that reference librarian had actually performed their roles at the low and lowest levels in the 4 steps of research planning, research procedure, report preparation and result dissemination. Reference librarian similarly envisaged their roles except in the step of report preparation. They viewed that they provided information services at the average level while faculty and researcher felt they were provided at the low level.

Faculty and researcher expected that reference librarian should perform the roles for supportive research in all steps at the higher level than they have actually done. They particularly information services for research planning and other supportive services at the high level.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์
สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต ชรินทร์ วิเชียรพงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา /.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเกื้อกูลและเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร. ประภาวดี สืบสนธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ให้กำลังใจ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ศจี จันทวิมล ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณิพมิล กุลบุญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาทิชา สุภทินันต์กุล ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำและกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์แพทย์หญิงสาคร ธนนิมิตต์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยโภชนาการ และคุณสุกฤษิ์ลักษณ์ สมิตะสิริ ที่กรุณาให้ข้อมูลคำแนะนำเกี่ยวกับแผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ และการดำเนินงานทางด้านอาหารและโภชนาการในประเทศไทย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณณิภา โรจน์รุ่งวดีนกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำทางด้านสถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูล คุณเพ็ญใจ ตั้งคณะกุล และเลขานุการภาควิชาต่าง ๆ ที่กรุณาช่วยแจกและติดตามแบบสอบถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรณารักษ์หัวหน้าห้องสมุด บรรณารักษ์บริการสารสนเทศ และนักเอกสารสนเทศต่าง ๆ ที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์และให้รายละเอียดอื่น ๆ ที่มีประโยชน์สำหรับการวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง

ท้ายสุดขอขอบพระคุณพ่อ แม่ น้อง ๆ และคุณเหน็บ ประจงใจ ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

พรธิดา วิเชียรปัญญา

เมษายน 2534

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมุติฐาน	5
ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	8
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	9
คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	10
2 ปรัชญาหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
ความหมาย จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย	11
ความหมายของการวิจัย	11
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	13
ประโยชน์ของการวิจัย	14
การวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการในประเทศไทย	15
แผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520-2524)	16

	แผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525-2529)	18
	แผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530-2534)	20
	แผนอาหารและโภชนาการแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539)	22
	แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของบรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานบริการสารนิเทศ	24
	บทบาทที่คาดหวัง	25
	บทบาทที่ปฏิบัติจริง	25
	บทบาทบรรณารักษ์	26
	บทบาทบรรณารักษ์ที่มีต่อการวิจัย	32
	บทบาทของห้องสมุดกับการวิจัย	36
	บริการของห้องสมุดเพื่อช่วยการวิจัย	37
3	วิธีดำเนินการวิจัย	41
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	41
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	44
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
	การวิเคราะห์ข้อมูล	51
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
	ตอนที่ 1 สถานภาพและประสบการณ์การทำวิจัยของอาจารย์และนักวิจัย ทางด้านอาหารและโภชนาการ	53
	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	53
	ตำแหน่งและวุฒิการศึกษา	55
	การดำรงตำแหน่งทางการบริหาร	56
	ภาระงาน (WORK LOAD)	58
	ประสบการณ์การทำงาน	60

จำนวนงานวิจัย (ตั้งแต่ปี 2530-ปัจจุบัน)	62
เนื้อหาการวิจัย	64
วิธีวิจัย	66
ระยะเวลาในการทำวิจัย	68
จำนวนโครงการวิจัยที่รับผิดชอบอยู่ในปัจจุบัน	70
ลักษณะการทำงานวิจัย	72
ลักษณะงานวิจัย	73
แหล่งทุนที่ใช้ในการทำวิจัย	74
การเผยแพร่ผลการวิจัย	76
ตอนที่ 2 สถานภาพและประสบการณ์ในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน	
บริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย	78
จำนวน เพศและตำแหน่ง	79
วุฒิการศึกษา	80
ประสบการณ์การทำงาน	81
ภาระงาน (WORK LOAD)	82
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ	
และทัศนะของผู้ปฏิบัติงานบริการสารสนเทศในด้านการให้บริการสารสนเทศช่วยการวิจัย	
ตามที่ปฏิบัติจริง	84
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัยในแต่ละขั้นตอน	84
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย	
ในชั้นวางแผนเตรียมการวิจัย	86
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัยในชั้นดำเนินการวิจัย	93
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย	
ในชั้นเรียบเรียงงานวิจัย	96
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย	
ในชั้นเผยแพร่ผลการวิจัย	98

การปฏิบัติงานบริการอื่น ๆ ที่เสริมการวิจัย	100
การปฏิบัติงานบริการสารสนเทศอื่น ๆ	103
ตอนที่ 4 เปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์และนักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ ต่อการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย ...	105
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในแต่ละขั้นตอน	106
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นวางแผนเตรียมการวิจัย	107
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นดำเนินการวิจัย	112
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นเรียบเรียงงานวิจัย	114
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นเผยแพร่ผลการวิจัย	116
การปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการอื่น ๆ ที่เสริมการวิจัย	118
บริการอื่น ๆ ที่ควรจัดเพิ่มเติมเพื่อช่วยการวิจัย	120
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
สถานการณ์และประสบการณ์การทำวิจัยของอาจารย์และนักวิจัย ทางด้านอาหารและโภชนาการ	123
สถานการณ์และประสบการณ์การทำงานของผู้นักปฏิบัติงานบริการสารสนเทศ	125
บริการช่วยการวิจัยของผู้นักปฏิบัติงานบริการสารสนเทศตามที่ปฏิบัติจริง	127
ความคาดหวังต่อบริการสารสนเทศเพื่อช่วยการวิจัย	136
ข้อจำกัดในการวิจัย	151
ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ	151
แนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคต	154

บรรณานุกรม	157
ภาคผนวก	163
ก แบบสอบถามอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ	163
ข แบบสัมภาษณ์บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานบริการสารนิเทศ	178
ค สรุปปัญหาสถานภาพปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต และกลยุทธ์ในการป้องกัน ปัญหาของระบบอาหารและภาวะโภชนาการในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7	188
ประวัติผู้เขียน	195

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรที่เป็นอาจารย์และนักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ	42
2	จำนวนประชากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	43
3	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและที่กลับคืนมา	50
4	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับคืน จำแนกตามตำแหน่ง	54
5	ตำแหน่งและวุฒิการศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง	55
6	การดำรงตำแหน่งทางการบริหาร จำแนกตามตำแหน่ง	57
7	ภาระงาน (WORK LOAD) จำแนกตามตำแหน่ง	59
8	ประสบการณ์การทำงาน จำแนกตามตำแหน่ง	61
9	จำนวนงานวิจัย (ตั้งแต่ปี 2530-ปัจจุบัน) จำแนกตามตำแหน่ง	63
10	เนื้อหาการวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง	65
11	วิธีวิจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมใช้ จำแนกตามตำแหน่ง	67
12	ระยะเวลาในการทำวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง	69
13	จำนวนโครงการวิจัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามรับผิดชอบอยู่ในปัจจุบัน จำแนกตามตำแหน่ง	71
14	ลักษณะการทำงานวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง	72
15	ลักษณะงานวิจัยของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง	73
16	แหล่งทุนที่ใช้ในการทำวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง	75
17	การเผยแพร่ผลงานวิจัย จำแนกตามตำแหน่ง	77
18	จำนวนผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข จำแนกตามตำแหน่งและเพศ	79
19	วุฒิการศึกษาของผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข จำแนกตามตำแหน่ง	80
20	ประสบการณ์การทำงานของผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข จำแนกตามตำแหน่ง	81

21	ภาระงาน (WORK LOAD) ของผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข จำแนกตามตำแหน่ง	83
22	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขเพื่อช่วยการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงาน บริการสาธารณสุข	85
23	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขเพื่อช่วยการวิจัยในชั้นวางแผน เตรียมการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	89
24	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขเพื่อช่วยการวิจัย ในชั้นดำเนินการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหาร และโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	95
25	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขเพื่อช่วยการวิจัย ในชั้นเรียบเรียงงานวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหาร และโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	97
26	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขเพื่อช่วยการวิจัย ในชั้นเผยแพร่ผลการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหาร และโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	99
27	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ที่เสริมการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ กับผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	102
28	บริการอื่น ๆ ตามที่ปฏิบัติจริงของผู้ปฏิบัติงานบริการสาธารณสุข	104
29	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการสาธารณสุข เพื่อช่วยการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้าน อาหารและโภชนาการ	106
30	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นวางแผนเตรียมการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้าน อาหารและโภชนาการ	109

31	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นดำเนินการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและ โภชนาการ	113
32	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นเรียบเรียงงานวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและ โภชนาการ	115
33	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการช่วยการวิจัย ในชั้นเผยแพร่ผลการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและ โภชนาการ	117
34	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อบริการอื่น ๆ ที่เสริมการวิจัย ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและ โภชนาการ	119
35	บริการช่วยการวิจัยอื่น ๆ ของผู้ปฏิบัติงานบริการสารนิเทศที่ควรจัดเพิ่มเติม ตามทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยทางด้านอาหารและโภชนาการ	121
36	สรุปทัศนะของอาจารย์ นักวิจัย กับผู้ปฏิบัติงานบริการสารนิเทศที่ปฏิบัติจริง ที่เห็นแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย	128
37	สรุปเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์ นักวิจัยต่อการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวัง ต่อบริการช่วยการวิจัยในแต่ละขั้นตอนที่เห็นแตกต่างกัน	137

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1

วัฏจักรสารนิเทศเพื่อการวิจัย

37

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย